

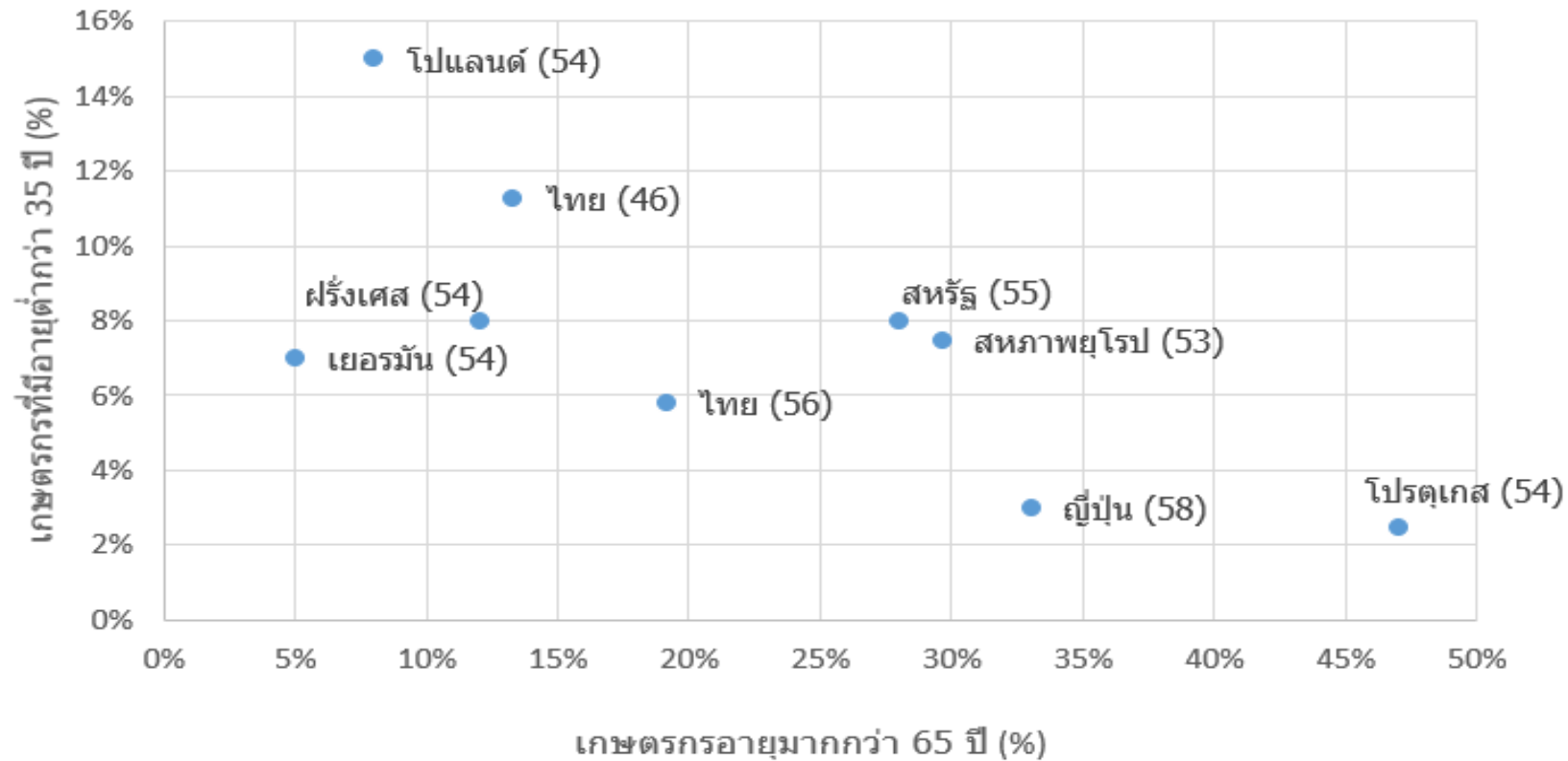
ความหลากหลายของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และปราจีนบุรี:
คุณลักษณะ, ปัญหาที่เผชิญ, และการมีส่วนร่วมกับโครงการสนับสนุนเกษตรกร

Cécile Cochetel, Dr.Nicolas Faysee,

เกษศิริินทร์ พิบูลย์

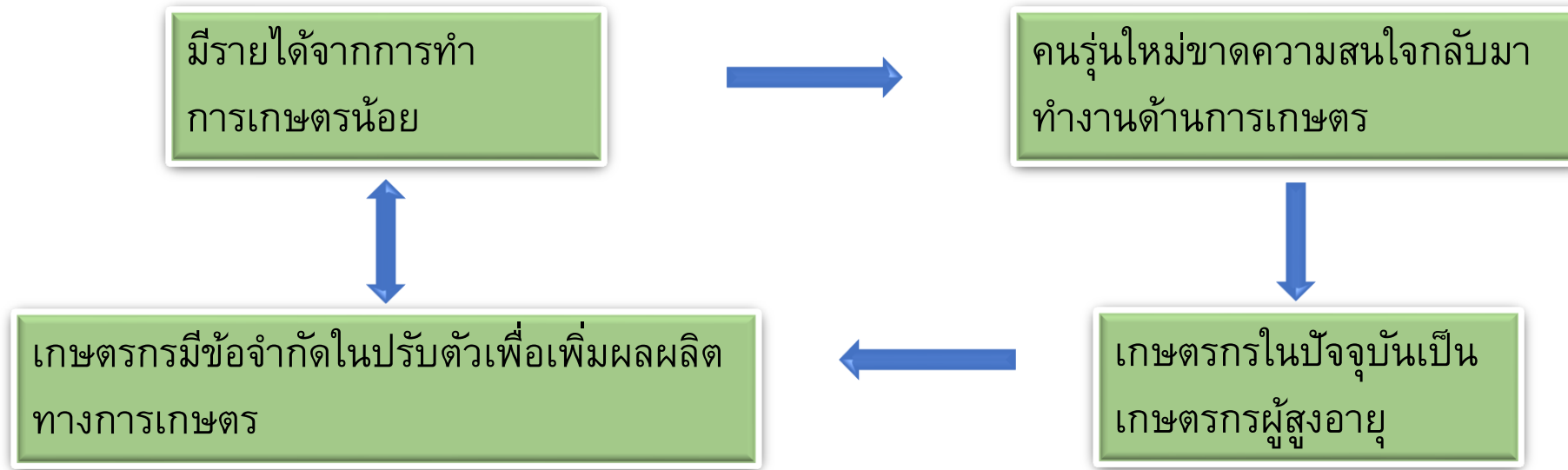
หลักการและเหตุผล

แผนภาพการกระจายตัวของอายุเกษตรกรในประเทศไทย และประเทศต่างๆ (ในวงเล็บคือปีที่ทำการเก็บข้อมูล)

- งานศึกษาเกี่ยวกับอายุเกษตรกรในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ => อายุเฉลี่ยของเกษตรกรเพิ่มขึ้น จาก 35 ปี เป็น 55 ปี ภายในเพียงช่วงระยะเวลา 25 ปีเท่านั้น (Rigg et al. 2555)
- คนรุ่นใหม่ออกไปทำงานในเมือง => ทำให้คนช่วงอายุ 20-40 ปี ในหมู่บ้านมีน้อย (Nilsen, 2558)

- การเกิดขึ้นของวงจรอุบาทว์ที่ส่งผลให้มีเกษตรกรรุ่นใหม่ในภาคการเกษตรน้อยราย

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการประเมินเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะ, ข้อจำกัดในการเริ่มต้นทำการเกษตรของคนรุ่นใหม่ และประโยชน์ที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับการเข้าร่วมโครงการหนุนเสริมจากหน่วยงานรัฐที่ผ่านมา

วิธีการวิจัย

1) สัมภาษณ์เกษตรกร:

- กลุ่มตัวอย่าง: 1) เกษตรกรรุ่นใหม่ (<45 ปี) และมีประสบการณ์ในการทำเกษตรอย่างน้อย 6 เดือน, และ 2) อดีตเกษตรกรรุ่นใหม่ (>45 ปี แต่ไม่เกิน 55 ปี)
- รวม 83 ราย (ชาย = 51 ราย, หญิง = 32 ราย) ในจังหวัดเชียงใหม่ และปราจีนบุรี : เนื่องจากมีความหลากหลายในด้านผลผลิตทางการเกษตร, ระบบการจัดการแปลงการผลิต, ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร, และโครงการที่สนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่

2) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของโครงการสนับสนุนเกษตรกร: จำนวน 12 โครงการฯ (จ.เชียงใหม่ จน. 7 ราย และ จ.ปราจีนบุรี จน. 5 ราย)

ความหลากหลายของเกษตรกรรุ่นใหม่

กลุ่มที่ 1 : “การผลิตแบบเชิงเดี่ยว” เกษตรกร: ปราจีนบุรี

- 1 หรือ 2 ชนิดของระบบการผลิต: ข้าว, ทุเรียน และ/หรือปลา
- การผลิตแบบพืชเชิงเดี่ยว + ใช้สารเคมี
- มีฐานครอบครัวเป็นเกษตรกร + จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา หรือ มัธยมศึกษา
- พึ่งพอใจในการจัดการฟาร์มของตัวเอง, ไม่มีโครงการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (ยังคงผลิตในรูปแบบเดิม)

กลุ่มที่ 2: “การผลิตแบบเชิงเดี่ยว แต่พยายามที่จะปรับการผลิตให้เกิดความหลากหลาย”

เกษตรกร: ปราจีนบุรีและเชียงใหม่

- การผลิตแบบพืชเชิงเดี่ยว (การปลูกข้าวในปราจีนบุรี หรือการปลูกพืชผักทางเศรษฐกิจในเชียงใหม่) แต่เกษตรกรพยายามปรับให้เกิดความหลากหลายเพิ่มขึ้น
- เกษตรกรไม่พอใจกับรายได้ของตนเองจึงได้ปรับมาทำแบบฟาร์มผสมผสาน

=> กลุ่ม 1 และ 2 เผชิญกับปัญหาเรื่องการตลาด

กลุ่มที่ 3: “การผลิตแบบเชิงธุรกิจ” เกษตรกร: ปราชญ์บุรี และเชียงใหม่

- จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท
- เหตุผลที่มาทำการเกษตรเพราะเห็นช่องทางในการสร้างรายได้
- มีการจัดการฟาร์มโดยการใช้นวัตกรรม+เทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มผลผลิต: การปลูกพืชไฮโดรโปนิก, การสร้างโรงเรือนด้วยระบบน้ำหยด
- มีการลงทุนการจัดการฟาร์มที่สูง
- 50% ของเกษตรกรไม่ได้มีฐานครอบครัวเป็นเกษตรกร

กลุ่มที่ 4: “รูปแบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” เกษตรกร: ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในเชียงใหม่

- การทำเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ขนาดเล็ก + การทำเกษตรแบบผสมผสาน
- มีรูปแบบตลาดเฉพาะ เช่น ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ หรือ จำหน่ายผลผลิตให้กับกลุ่ม
- ส่วนใหญ่เน้นการผลิตในฟาร์มโดยไม่ใช้สารเคมี + มีการปลูกพืชผสมผสาน

กลุ่มที่ 5: “การผลิตที่สัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชน” เกษตรกร: เชียงใหม่

- การทำเกษตรอินทรีย์ หรือ เกษตรธรรมชาติ, ในพื้นที่ขนาดเล็ก
- มีรูปแบบกิจกรรมฟาร์มที่หลากหลาย (การแปรรูป, การตลาด)
- มีโครงการที่เชื่อมกับชุมชน เช่น โครงการบ้านพักโฮมสเตย์ หรือ ศูนย์เรียนรู้ในฟาร์ม
- ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน
- ส่วนใหญ่เกษตรกรเกินครึ่งในกลุ่มนี้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัย

คุณลักษณะของเกษตรกรรุ่นใหม่ในแต่ละกลุ่ม

	กลุ่มที่ 1 การผลิตแบบเชิงเดี่ยว	กลุ่มที่ 2 การผลิตแบบเชิงเดี่ยว และพยายามที่จะปรับไร่นาให้เกิดความหลากหลาย	กลุ่มที่ 3 การผลิตแบบเชิงธุรกิจ	กลุ่มที่ 4 การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	กลุ่มที่ 5 การผลิตที่สัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชน
ค่าเฉลี่ยของจำนวนปีการศึกษา	11	12	17	14	15
<u>% ของเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำงานการทำเกษตรตั้งแต่เด็ก</u>	34%	34%	<u>0%</u>	10%	<u>0%</u>
% ของเกษตรกรที่เป็นลูกหลานเกษตรกร	100%	95%	50%	90%	84%
% ของเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบเต็มเวลา (เป็นอาชีพหลัก)	43%	33%	44%	90%	42%
<u>ค่าเฉลี่ยของพื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)</u>	31	36	62	<u>14</u>	<u>8</u>

ข้อจำกัด/อุปสรรคหลักที่พบในช่วงเริ่มต้นทำการเกษตรของเกษตรกรในแต่ละกลุ่ม

	กลุ่มที่ 1 การ ผลิตแบบ เชิงเดี่ยว	กลุ่มที่ 2 การผลิตแบบ เชิงเดี่ยว และได้พยายามที่ จะปรับไร่นาให้เกิดความ หลากหลาย	กลุ่มที่ 3 การ ผลิตแบบเชิง ธุรกิจ	กลุ่มที่ 4 การผลิต เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม	กลุ่มที่ 5 การผลิตที่ สัมพันธ์กับการพัฒนา ชุมชน
ความไม่เข้าใจ หรือการไม่ยอมรับของ ครอบครัว และคนในชุมชน	0	0	2	<u>6</u>	1
การเข้าถึงที่ดินการเกษตร	3	2	0	0	0
<u>ด้านการผลิตเกษตร (ขาดองค์ความรู้ ด้านการเกษตร, การจัดการเรื่องโรคและ แมลง)</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>2</u>	<u>1</u>
ด้านสิ่งแวดล้อม (น้ำท่วม หรือ ภัยแล้ง)	2	2	0	1	0
การทำงานหนัก	0	3	1	4	2
แหล่งเงินทุน	0	1	0	3	0
การตลาด	0	1	1	0	0
<u>ไม่พบข้อจำกัด/อุปสรรค</u>	<u>14</u>	<u>10</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>8</u>
รวม	21	21	10	20	12

ข้อจำกัด/อุปสรรคหลักที่พบในปัจจุบันของเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำการเกษตรมากกว่า 5 ปี

	กลุ่มที่ 1 การผลิตแบบเชิงเดี่ยว	กลุ่มที่ 2 การผลิตแบบเชิงเดี่ยว และได้พยายามที่จะปรับไร่นาให้เกิดความหลากหลาย	กลุ่มที่ 3 การผลิตแบบเชิงธุรกิจ	กลุ่มที่ 4 การผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	กลุ่มที่ 5 การผลิตที่สัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชน
จำนวนเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำการเกษตรมากกว่า 5 ปี	17	19	6	8	8
<u>ความไม่เข้าใจ หรือการไม่ยอมรับของครอบครัว และคนในชุมชน</u>	0	0	0	1	0
การเข้าถึงที่ดินทำการเกษตร	0	0	1	0	0
ด้านการผลิตเกษตร (ขาดองค์ความรู้ด้านผลิตเกษตร, การจัดการเรื่องโรคและแมลง)	6	4	0	4	2
ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำท่วม หรือ ภัยแล้ง	7	9	0	2	3
การทำงานหนัก	0	1	0	0	2
แหล่งเงินทุน	4	1	1	0	1
<u>การตลาด</u>	<u>13</u>	<u>10</u>	4	1	1
ไม่พบข้อจำกัด/อุปสรรค	1	2	0	1	1
รวม	31	27	6	9	10

ข้อจำกัด/อุปสรรค และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสนับสนุนเกษตรกร

	ข้อจำกัด/อุปสรรคของเกษตรกรในช่วงเริ่มต้นทำการเกษตร	ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสนับสนุน
กลุ่มที่ 1 การผลิตแบบเชิงเดี่ยว	<u>ด้านการผลิตทางการเกษตร</u> , การเข้าถึงที่ดิน, และการจัดการน้ำ	ด้านเทคนิคการผลิต
กลุ่มที่ 2 การผลิตแบบเชิงเดี่ยว และได้พยายามที่จะปรับไร่นาให้เกิดความหลากหลาย	บริบทการทำงานที่หนัก, <u>ด้านการผลิตทางการเกษตร</u> , การเข้าถึงที่ดิน, และการจัดการน้ำ	ด้านเทคนิคการผลิต และการเข้าถึงตลาด
กลุ่มที่ 3 การผลิตแบบเชิงธุรกิจ	<u>ด้านการผลิตทางการเกษตร</u> และการยอมรับจากครอบครัว/คนในชุมชน	ด้านเทคนิคการผลิต และการสร้างเครือข่าย
กลุ่มที่ 4 การผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	การยอมรับจากครอบครัว/ชุมชน, การทำงานหนัก และ <u>เงินทุน</u>	ด้านเทคนิคการผลิต, การสร้างเครือข่าย และสนับสนุนเงินทุน
กลุ่มที่ 5 การผลิตที่สัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชน	บริบทการทำงานที่หนัก	ด้านเทคนิคการผลิต, การสร้างเครือข่าย และการเข้าถึงที่ดิน

สรุปประเด็นการนำเสนอ

- เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่ได้มีกลุ่มเดียว แต่มีหลากหลายกลุ่ม ซึ่งโครงการสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ในปัจจุบันยังไม่ได้้นำประเด็นความหลากหลายกลุ่มของเกษตรกรมาร่วมพิจารณาถึงการสนับสนุนได้อย่างชัดเจน
- ทางโครงการสนับสนุนควรมีการดำเนินการแก้ไขข้อจำกัด/อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกษตรกรรุ่นใหม่เผชิญ และควรคำนึงถึงความหลากหลายของกลุ่มเกษตรกรเป็นหลักในการพิจารณา

ขอบคุณค่ะ